

MANUAL NORSK REVIDERT MINI MENTAL STATUS EVALUERING (MMSE–NR3)

Carsten Strobel, 2021

MMSE-NR3 er en kognitiv screeningstest med 20 oppgaver som kartlegger orientering, nylæring/hukommelse, hoderegning/ arbeidshukommelse, forståelse, benevning og figurkopiering. Gi 0 eller 1 poeng for hvert oppgaveledd, aldri ½ poeng. Maks skår er 30 poeng. Manualen utfyller tekst på testskjemaet mht. administrasjon, skåring og tolkning. Ved behov for særskilt tilrettelegging, eller unntaksvis å gjennomføre testing etter ikke-standardisert fremgangsmåte, må dette dokumenteres klart i journalnotat/testrapport. MMSE-NR3 er i mange tilfeller ikke egnet for personer med minoritetsbakgrunn eller med lite skolegang, se «Testing av personer med lav norskspråklig kompetanse og bruk av fagutdannet tolk» på side 6.

ORIENTERING (oppgave 1–10)

Maks 10 poeng

Oppgavene kartlegger orientering for egen person (oppgave 1–2), tid (oppgave 3–7) og sted (oppgave 8–10). Still spørsmål i oppsatt rekkefølge. Still alle spørsmål, også om oppgaven ble besvart under tidligere stille spørsmål. Testleder (TL) skal derfor stille spørsmål 7 om dato selv om dato alt er besvart under oppgave 5 (måned). Kommer pasienten (PAS) med flere svaralternativer på en oppgave, og f.eks. på oppgave 6 (dag) svarer: «*mandag eller tirsdag*», må PAS bestemme seg for hva som skal være svaret. Gi kun poeng om valgt alternativ er korrekt. Det er utarbeidet supplerende pekeark for flere av orienteringsoppgavene. Arkene kan benyttes dersom PAS har vansker med å gi muntlige svar, f.eks. ved afasi eller andre talevansker. Dokumentér ev. bruk.

1. Fødselsdato

Hele fødselsdatoen med dag, måned og fødselsårets 2 siste sifre må være korrekt for poeng. Sier PAS kun deler av fødselsdatoen, si: **Si hele fødselsdatoen med dag, måned og år.** Gi poeng ved korrekt svar etter oppfølgingsspørsmålet.

2. Egen alder

Gi poeng kun for antall år PAS *har* fylt. Er TL i tvil om svaret skal forstås som antall år PAS *blir* eller allerede *har* fylt, kan TL etterspørre: **Hvor mange år er du nå?** Gi poeng ved korrekt svar etter oppfølgingsspørsmålet.

3. Årstall

Gi poeng kun for fullt årstall med 4 sifre. Mange uten kognitiv svikt er orientert for fullt årstall, men bruker kun de to siste sifrene («21» for 2021) i dagligtalen. På forespørsel om å si hele årstallet med alle tall, får de fleste uten kognitiv svikt dette greit til. PAS med kognitiv svikt kan derimot ha vansker med hele årstallet, selv om de sa de 2 siste sifrene korrekt. Svarer PAS «21», og så etter oppfølgingsspørsmålet «1921», gi 0 poeng. Kognitivt friske kan blande årstall nær årsskifte, gi likevel 0 poeng ved feil årstall. Ta hensyn til dette ved tolkning av skår.

4. Årstid

Året deles inn i 4 årstider hver på 3 måneder eller 8 samiske årstider. Det er ingen felles enighet om årstidenes start- og sluttdato. Eksempelvis kan noen kommuner ha «vinterferie» i mars, selv om mars anses som vårmåned. Skåringskriteriene er derfor liberale: +/- 23 dager fra første dag i oppstartsmåned ifølge *kalendarisk* inndeling og dekker dermed også *astronomisk* inndeling med årstidsoppstart i tråd med jevndøgn og solverv 20–23 dager senere. For å ivareta lik vanskelighetsgrad bør det ikke være strengere krav til poenggivende svar i tråd med samisk årshjul. Flere overlappende årstidsinndelinger i årshjulet bør derfor være poenggivende for samme periode med 4 årstider. Dette besluttet lokalt.

4 årstider	Periode kalendarisk
Vår	Mars–mai
Sommer	Juni–august
Høst	September–november
Vinter	Desember–februar

Årstidsoppstart i tråd med jevndøgn og solverv

Vårjevndøgn: 20./21. mars
 Sommersolverv: 20./21. juni
 Høstjevndøgn: 22./23. september
 Vintersolverv: 21./22. desember

8 årstider i tråd med samisk årshjul		Periode
Giđđageassi	Vår-sommer	Mai–juni
Geassi	Sommer	Juni–august
Čakčageassi	Høst-sommer	August–september
Čakča	Høst	Oktober–november
Čakčadálvi	Høst-vinter	November–desember
Dálvi	Vinter	Desember–februar
Giđđadálvi	Vår-vinter	Februar–mars
Giđđa	Vår	April–mai

Mange knytter årstid til spesifikke værforhold. TL må ved skåring derfor også ta hensyn til vær og lokale geografiske forhold. Dette gjelder især om været er «unormalt» for årstiden, f.eks. om den første snøen kommer svært tidlig eller svært sent. Ved «unormalt vær» mer i tråd med forrige eller etterfølgende årstid, kan årstid skåres mer liberalt enn +/- 23 dager ifølge *kalendarisk* inndeling.

Noen PAS med flerkulturell bakgrunn knytter årstid til oppvekstland (f.eks. «*rainy season*» eller «*It is summer in Australia now*»). Ved behov kan TL presisere: **Hvilken årstid har vi her i Norge nå?** Gi poeng ved korrekt svar etter oppfølgingsspørsmålet.

5. Måned

Gi poeng kun for korrekt måned med fullt navn. Ved nummerangivelse («*tolvte*», «*tolv*») eller omskriving («*julemåneden*»), si: **Og hva heter denne måneden?** Gi poeng ved korrekt svar etter oppfølgingsspørsmålet. Gi 0 poeng om PAS svarer feil nær månedsskiftet (sier «*mai*» på første dag i juni, eller «*juni*» på siste dag i mai). Ta likevel hensyn til dette ved tolkning av skår.

6. Dag

Gi poeng kun for korrekt navn på ukedag. Ved nummerangivelse («*første dag i uka*») eller for upresist svar («*i begynnelsen av uka*», «*midt i uka*»), si: **Og hva heter denne dagen?** Gi poeng ved korrekt svar etter oppfølgingsspørsmålet.

7. Dato

Gi poeng kun for dagens dato, selv om kognitivt friske kan ta feil av dato +/- 1 dag. Ta hensyn til dette ved tolkning av skår. Måned eller årstall trengs verken angis eller være riktig for poeng på *denne* datooppgaven. Dette fordi PAS alt har svart på måned (oppgave 5) og årstall (oppgave 3).

8. By, kommune, bygd

Stedsord på oppgavene 8 og 9 tilpasses teststedet. Velg det mest relevante stedsordet for hver av oppgavene. Dokumentér om testing finner sted ved hjemmebesøk, dette fordi testing i kjente omgivelser ofte gir bedre skår på stedsorienteringsoppgavene.

9. Teststed

Ved testing utenfor eget hjem: Flere svar kan være poenggivende for samme sted. Ved testing på Lovisenberg Diakonale Sykehus gir «*LDS*», «*Lovisenberg*», «*Lovisenberg Sykehus*» og «*Lovisenberg Diakonale Sykehus*» alle poeng. Har utredningssted skiftet navn, f.eks. endring av sykehusnavn fra SiA (Sentralsykehuset i Akershus) til Ahus (Akershus universitetssykehus), godtas også tidligere navn da dette er et stedsorienteringsspørsmål. Sier PAS derimot «*SiA*» ved testing *annet* sted, f.eks. på Rikshospitalet, gi 0 poeng. Hva som godtas av lokale stedsorienteringssvar besluttes lokalt. Alle TL på samme utredningssted bør være kjent med hvilke svar som gir poeng. Ellers kan det bli ulik skår ved forløpskontroll knyttet til varierende skåringspraksis hos forskjellige TL fremfor ev. endret funksjon hos PAS. Tiden PAS har tilbrakt på utredningsstedet (f.eks. antall dager på sengepost) *før* testing finner sted, kan innvirke på oppgavens vanskelighetsgrad. Ved feilsvar gi 0 poeng selv om ev. manglende kjennskap til aktuelt teststed er å forvente. Ta hensyn til dette ved tolkning av skår.

Ved testing hjemme hos PAS: Gi poeng for svar som «*hjemme*», «*min leilighet*», «*mitt rom*», gateadresse, romnummer o.l.

10. Etasje

Gi poeng for korrekt etasje angitt i bygg og for opplevd etasje i tråd med inngang og terreng. Avhengig av hvilken inngang PAS brukte, vil bygg i skrånende terreng kunne ha flere poenggivende svar for samme etasje (f.eks. underetasje, kjelleretasje, 1. etasje og 2. etasje). Hva som godtas av poenggivende svar besluttes lokalt. Gi poeng om PAS med annet primærspråk, og i tråd med egen språkkultur, benevner norsk 1. etasje som grunnplan («*stuen*» [dansk], «*ground floor*» [britisk-engelsk], «*Erdgeschoß*»/«*Parterre*» [tysk]), og tilsvarende for øvrige etasjer og språk (norsk 2. etasje: «*første sal*» [dansk], «*first floor*» [britisk-engelsk], «*erster Stock*»/«*erste Etage*» [tysk]).

Tolk

TL bør i forkant av testing rådføre seg med tolk om hva den aktuelle etasjen kalles på PAS sitt primærspråk. Benevnelse på norsk og på primærspråket godtas.

UMIDDELBAR GJENKALLING (oppgave 11)

Maks 3 poeng

Bruk nytt ordsett ved retesting. Dette for å redusere læringseffekter der PAS husker hukommelsesord fra tidligere testing med MMSE-NR3. Oppgaven kartlegger evne til å gjenta 3 ord uten hint/stikkordshjelp. Det er kun én poenggivende presentasjon. Sørg derfor for at PAS er oppmerksom *før* ordene presenteres og at ordene presenteres langsomt, høyt og tydelig. Dette for å unngå poengtrekk fordi PAS ikke hører ordene eller misforstår hvilke ord som er sagt.

Gi 1 poeng for hvert ord PAS sier korrekt etter første presentasjon (inkludert lydlike ord f.eks. ved hørselsvansker: «*mål*» for *nål*, «*hatt*» for *katt*). Hvilken rekkefølge PAS sier ordene i, er uten betydning for skåring. Gjentar ikke PAS alle 3 ord (ev. lydlike ord) etter første presentasjon, repetér ordsettet inntil PAS gjentar alle 3 ord i samme forsøk. Maks 3 presentasjoner. Flere innlæringsforsøk letter oppgavekrav om å huske de samme ordene på oppgave 13, utsatt gjenkalling. Skriv derfor inn antall presentasjoner (1–3) på anvist plass på testskjemaet.

Tolk

For PAS som forstår noe norsk, blir oppgaven lettere og kan gi falsk høy skår om ordene først presenteres på norsk og så gjentas av tolk på primærspråket. Ordene bør derfor kun presenteres på primærspråket. Gi 1 poeng for hvert ord PAS sier korrekt på norsk eller på primærspråket.

HODEREGNING (oppgave 12) OG OBLIGATORISK DISTRAKSJONSOPPGAVE

Maks 5 poeng

Bruk nytt starttall ved retesting. Dette for å redusere læringseffekter der PAS husker tallsvar fra tidligere testing. Oppgaven kartlegger arbeidshukommelse: Evne til å holde oversikt over hvilket tall man er kommet til og hvor mye man skal trekke fra gjennom 5 subtraksjoner. PAS har derfor ikke lov til å bruke blyant og papir, men kan på eget initiativ telle på fingrene. Gi 1 poeng hver gang PAS trekker 7 fra forrige tallsvar, uavhengig av om forrige tallsvar var feil. Se testskjema mht. hva TL kan gjenta av instruksjon. Etterspør PAS subtraksjonstall og/eller hva tallsvar var, og TL *ikke* har lov til å gjenta dette, si: **Det har jeg ikke lov til å gjenta. Fortsett fra tallet du tror du var kommet til.** (Og/eller si:) **Du får gjette hvor mye du skulle trekke fra.**

Tolk

Hoderegning: Det kan være forstyrrende for PAS om tolk oversetter tallsvar underveis i oppgaven. For å fremme likeverdige oppgavekrav bør tolk derfor ikke oversette tallsvar muntlig, men heller skrive tallsvar på rett plass på testskjemaet.

Distraksjonsoppgave: Også her kan det være forstyrrende for PAS om hvert tall umiddelbart oversettes muntlig. Be heller tolk skrive ned alle tallsvar på testskjemaet slik at TL senere kan ettergå vansker, f.eks. dersom PAS hopper over tall.

UTSATT GJENKALLING (oppgave 13)

Maks 3 poeng

Oppgaven kartlegger evne til å gjenkalle de 3 ordene fra oppgave 11 uten hint/stikkordshjelp. Gi 1 poeng for hvert ord fra dagens ordsett som PAS sier korrekt, inkludert *samme* lydlike ord PAS sa på oppgave 11. Hvilken rekkefølge PAS sier ordene i, er uten betydning for skåring.

Sier PAS at han/hun ikke husker noen ord, bør TL oppmuntre PAS til likevel å gjøre et forsøk: **Er det ett ord du tror var med?** Sier PAS færre enn 3 ord, si: **Det var 3 ord. Er det flere ord du tror var med?** Gi 1 poeng for hvert riktig ord.

Tolk

Gi 1 poeng for hvert ord PAS sier korrekt på norsk eller på primærspåket, inkludert *samme* lydlike ord PAS sa på oppgave 11.

BENEVNING (oppgave 14 og 15)

Maks 2 poeng

Oppgavene kartlegger evne til å benevne 2 tegnede objekter (skje og hammer) korrekt. Gi 1 poeng for hvert objekt som benevnes korrekt, se poenggivende svaralternativer på testskjema. Ved omskriving («*til å spise med*», «*til å spikre med*») eller for upresist svar («*spiseredskap*», «*verktøy*»), still oppfølgingsspørsmålet: **Og hva heter dette?** Gi 1 poeng for hvert objekt ved korrekt svar etter oppfølgingsspørsmålet.

Er synet så dårlig at PAS ikke ser tegning av objektet tydelig nok, gi 0 poeng. Ta hensyn til dette ved tolkning av skår.

Tolk

Gi poeng ved korrekt ord på norsk eller på primærspåket. Benevner PAS objektet på norsk og svar på norsk *ikke* var tilstrekkelig for poeng, be PAS si hva objektet heter på primærspåket. Gi poeng om PAS så benevner objektet korrekt på primærspåket.

FRASEREPETISJON (oppgave 16)

Maks 1 poeng

Oppgaven kartlegger evne til å gjenta ord muntlig i riktig rekkefølge. Gi poeng kun når hele frasen gjentas korrekt etter første presentasjon med alle ord i riktig rekkefølge. Det gis ikke trekk for variasjoner i tonefall, tempo eller dialekt. Lyduttale som «*aent*», «*anna*», «*annet*» samt «*og*» og «*å*» er poenggivende om frasen ellers er korrekt. Gi 0 poeng om PAS legger til andre ord eller gjentar riktige ord flere ganger, selv om frasen ellers skulle være korrekt. Har PAS for dårlig hørsel (brukes nødvendige hørselshjelpemidler ved testing?) til å oppfatte alle ordene korrekt, gi likevel 0 poeng. Ta hensyn til dette ved tolkning av skår.

Tolk

Standardisert frase er tilgjengelig for noen språk, bl.a. samisk. Gi poeng når *alle* ord på et gitt språk gjentas i riktig rekkefølge.

3-LEDDET MUNTlig KOMMANDO (oppgave 17)

Maks 3 poeng

Oppgaven kartlegger evne til å oppfatte, huske og deretter å utføre en 3-leddet muntlig kommando som kun gis én gang. Gi 1 poeng for hver riktig utførte delhandling. Ved utførelse av siste kommandoled «**og gi arket til meg**» er det viktig at TL ikke gir hjelp ved å rekke frem egen hånd for å ta imot arket *før* PAS tydelig er i ferd med å gi arket til TL.

Tolk

For PAS som forstår noe norsk, blir oppgaven lettere og kan gi falsk høy skår om instruksjon, som kun skal gis én gang, først gis på norsk og så gjentas av tolk på primærspåket. Instruksjon bør derfor kun gis på primærspåket. Da instruksjon kun skal gis *én* gang, er det viktig at tolk leser hele instruksjonen høyt og tydelig med god flyt og trykk på kursiverte ord: «*én*». Tolk får ikke vise aktivitetene PAS skal utføre med egne hender mens instruksjon gis eller ved faktisk utførelse.

Oppgaven kartlegger evne til å lese, forstå og å utføre en skriftlig kommando korrekt. Holder PAS hånd/hender mot eget ansikt før oppgavestart, be PAS legge hendene på bordet før instruksjon gis.

Gi poeng når PAS peker mot (eller tar på) ansiktet sitt. Peker PAS mot TL, gi 0 poeng. Peker ikke PAS mot noen (ev. kun leser teksten), gi instruksjon maks 2 ganger til. Gi poeng ved korrekt utførelse etter repetert instruksjon. Er PAS analfabet, ikke klarer å lese teksten korrekt pga. lesevaner eller oppgaven ikke er gjennomførbar grunnet for dårlig syn, gi 0 poeng. Ta hensyn til dette ved tolkning av skår.

Tolk

Stimulusarket «**Pek på ansiktet ditt**» er tilgjengelig med tydelig lesbar skrift for noen språk, bl.a. samisk. Tolk får verken lese teksten høyt eller vise aktiviteten PAS skal utføre. For språk der standardisert stimulusark ikke er tilgjengelig, bør TL i samarbeid med tolk i forkant av testing utarbeide et stimulusark med tydelig lesbar skrift på det aktuelle språket.

Oppgaven kartlegger evne til å formulere en skriftlig setning. For å oppnå poeng må setningen være forståelig, men setningen kan ha stave- og grammatikkfeil. Det er uten betydning for skåring om setningen er lang eller kort, eller om tegn er plassert feil eller mangler. Gi poeng om subjekt mangler, men er naturlig underforstått. Setningen kan være skrevet med små og store bokstaver om hverandre. Setningen trenger ikke være sann. Er håndskriften så vanskelig å lese for TL at setningen ikke kan skåres, f.eks. ved mikrografi hvor håndskriften gradvis blir mindre og vanskeligere å lese, be PAS lese setningen høyt. Gi poeng om poengkriterier er innfridd ved høytlesning. Skriver PAS mer enn én setning, skår beste.

Bruk supplerende instruksjon som angitt på testskjema ved imperativform med kun ett ord, enkeltstående objekt, subjekt, verb eller tidligere gitt frase/setning («**Pek på ansiktet ditt**», «**Aldri annet enn om og men**»). Gi poeng ved korrekt utførelse etter supplerende instruksjon.

Tolk

Gi poeng for setning som tilfredsstillende poengkrav på norsk eller på primærspråket. Skriver PAS en setning på norsk som ikke tilfredsstillende poengkrav, be PAS å skrive en setning på primærspråket. Gi poeng om setning på primærspråket tilfredsstillende poengkrav.

Eksempler på setninger og meningsbærende faste uttrykk som gir 1 poeng	Eksempler som gir 0 poeng
<i>Jeg trenger mat</i> (Meningsfull setning med subjekt, verb og objekt)	<i>Jeg trenger</i> (Ikke tilstrekkelig meningsfull for poeng uten objekt)
<i>Trenger mat</i> (Subjekt mangler, men er underforstått)	<i>Mat</i> (Enkeltstående subjekt/objekt selv etter oppfølgende instruksjon)
<i>Jeg spiser</i> (Setningen er tilstrekkelig meningsfull for poeng selv uten objekt)	<i>Spiser</i> (Enkeltstående verb selv etter oppfølgende instruksjon)
<i>Spis maten!</i> (Imperativform med både verb og objekt trenger ikke ha subjekt)	<i>Spis</i> (Imperativform med kun verb selv etter oppfølgende instruksjon)
<i>Liker å spise</i> (Subjekt mangler, men er underforstått)	<i>Å spise</i> (Kun infinitivmerke å og verb etter oppfølgende instruksjon)
<i>Er hos legen</i> (Subjekt mangler, men er underforstått)	<i>Hos legen</i> (Uten subjekt og verb, verken «er» eller «jeg er» er underforstått)
<i>Er på seiltur på fjorden</i> (Subjekt mangler, men er underforstått)	<i>På seiltur på fjorden</i> (Uten subjekt og verb)
<i>Håper krigen snart er over</i> (Subjekt mangler, men er underforstått)	<i>Pek på ansiktet ditt</i> (Ingen egenformulert setning)
<i>Syns det er vanskelig oppgaver</i> (Stavefeil, subjekt mangler, men er underforstått)	<i>Vanskelige oppgaver.</i>
<i>dette er vanskelig.</i> (Setning trenger ikke starte med stor forbokstav)	<i>er vanskelig</i>
<i>Det snør. Det sludder.</i> (To setninger)	<i>Snøvær og sludd.</i>
<i>God jul</i> (Vanlig forekommende hilsningsfrase)	<i>Jul</i>
<i>Eli Eriksen er hyggeligere</i> (Underforstått hvem det refereres til)	<i>Eli Eriksen</i>
<i>Vi er i Dramen nå.</i> (Testet i Oslo. Stavefeil: «m» utelatt)	<i>Angre</i>
<i>For noe tøys!</i> (Vanlig forekommende fast uttrykk)	<i>Sertifikatet mitt!</i>
<i>Skal vi på dans?</i> (Spørresetning)	<i>Hei</i>
<i>Husken er god</i> (PAS har hukommelsessvikt, setning trenger ikke være sann)	<i>En meningsfull setning</i> (Ingen egenformulert setning)
<i>Jeg elsker deg</i> (Mangler mellomrom mellom ordene «elsker» og «deg»)	<i>Jeg</i> (Enkeltstående subjekt selv etter oppfølgende instruksjon)
<i>Det er Onsdag i dag.</i> (Testet på en fredag, ukedag med stor forbokstav)	<i>Onsdag kveld.</i>
<i>Dageen ii daag er diin</i> (Stavefeil med gjentatte dobbeltvokaler)	<i>Dagen i dag</i>
<i>Jeg har vondt i v. ankel</i> (Forkortelser godtas, her «v.» for «venstre»)	<i>Erik og Preben</i>
<i>Det er MORO og få Hjelp</i> (Store og små bokstaver, blander og/å)	<i>Nummer fem</i>
<i>Kan jeg få stoppe nå?</i> («Kan jeg få stoppe nå». Lite lesbart for TL, men poengkriterier innfridd ved høytlesning)	<i>Klokka fem</i>
	<i>Kvart over fem</i>

Setningsinnholdet kan være nøytralt, positivt eller negativt og ha klinisk verdi mht. egenkommunikasjon av aktuell situasjon. Innhold som gir grunn til bekymring: «**Jeg trenger hjelp**», «**Jeg blir slått**», «**Jeg er ensom**», «**Jeg klarer ikke mer**» o.l., bør følges opp med videre kartlegging og tiltak etter fullført MMSE-NR3.

TESTING AV PERSONER MED LAV NORSKSPRÅKLIG KOMPETANSE OG BRUK AV FAGUTDANNET TOLK

MMSE-NR3 stiller krav til muntlig og skriftlig språkforståelse. Noen PAS mangler tilstrekkelig norskspråklig kompetanse for valid testing på norsk. MMSE-NR3 er som standard kun tilrettelagt til bruk på samisk og norsk, men *kan* unntaksvis benyttes på andre språk for personer med høy utdanning. Man må da ta hensyn til at kompetanse på primærspråket vil kunne variere med alder og utdanningsnivå før PAS flyttet til Norge. Administrer MMSE-NR3 på det språket PAS behersker best. Fagutdannet tolk skal benyttes dersom TL ikke har tilstrekkelig kompetanse på språket PAS behersker best. Det kan redusere validitet om ikke administrasjonsprosedyrer og oversatt instruksjon følges korrekt av tolk. TL bør derfor i forkant av testing gjennomgå relevante oppgaver med tolk (se **Tolk** oppgave 10–19) uten PAS til stede. Ved lite skolegang, mangelfulle språkferdigheter og/eller kulturelle barrierer er anbefalt førstevalg den kognitive screeningtesten RUDAS-NR som er utformet for å kunne brukes med tolk. Norske og samiske versjoner av MMSE-NR3 og RUDAS-NR er tilgjengelige på <https://www.aldringoghelse.no/skalaer-og-tester/> Det fins også egne sider med informasjon om samisk språk og kulturperspektiv mht. verktøy, utredning og behandling av demens, se: <https://www.aldringoghelse.no/demens/samisk/>

POTENSIELL REVERSIBEL OG VEKSLLENDE GRAD AV KOGNITIV SVIKT

Vurdering av ev. kognitive legemiddelbivirkninger og symptomlindrende legemiddelbehandling ved kognitiv svikt

Ved tolkning av skår på MMSE-NR3 må TL være klar over at uheldig legemiddelvalg, feildosering og interaksjonseffekter ved multimedisinering kan påvirke kognitiv funksjon. Spesielt kan legemidler med antikolinerg effekt bidra til å utløse delirium og kognitiv svikt. Legemiddelgjennomgang med påfølgende legemiddeljustering kan tidvis føre til at PAS gradvis tilfriskner med bedre skår på MMSE-NR3 ved forløpskontroll. MMSE-NR3 kan også, som del av effektkontroll, inngå i vurdering av legemidlers evne til symptomatisk å stabilisere eller redusere endringer i kognisjon over tid ved demens.

Vurdering av delirium (akutt konfusjon/forvirring) og annen forbigående somatisk påvirkning

Delirium er karakterisert ved raskt innsettende kognitiv svikt og forveksles ofte med demens. Skår på MMSE-NR3 kan fluktuere ved tidsnære forløpskontroller avhengig av delirstatus. Utløsende årsaker til delirium kan være somatisk sykdom som hjertesvikt, lungesykdom, væskebalanseforstyrrelse, infeksjonssykdom, bruddskade, postoperativ komplikasjon, annen akutt sykdom eller legemidler. Også mangelfullt behandlet diabetes og hypoglykemi, og sjeldnere hyperglykemi ved diabetisk koma, kan forbigående eller permanent redusere kognitiv funksjon og skår på MMSE-NR3. Adekvat behandling av delirium fører ofte til bedre skår på MMSE-NR3 ved forløpskontroll, men ikke nødvendigvis til full remisjon med samme skår som før delirepisoden.

Vurdering av kognitiv funksjon ved hjerneslag

Skår på MMSE-NR3 kan være klart redusert i akutfasen etter hjerneslag for så å øke i rehabiliteringsfasen, men dette er avhengig av hvilke hjerneområder som er påvirket, skadens omfang og alvorlighetsgrad. Noen kognitive funksjoner blir ikke kartlagt med MMSE-NR3, andre kun i begrenset grad. Dermed kan PAS ha uttalte og mer varige kognitive utfall uten at dette fanges opp med MMSE-NR3. Bedre skår ved forløpskontroll kan også forlede helsepersonell til å tro at ikke-kartlagte funksjonsområder er fullt restituert eller i pågående remisjon.

Vurdering av kognitiv funksjon ved depresjon

Skår på MMSE-NR3 kan være redusert ved depresjon. Ofte bedres skår ved adekvat behandling. Depresjon er en differensialdiagnose til demens, men depresjon kan også være en komorbid tilstand ved demens og ved hjerneslag. Tidvis ses et «disability gap» ved depresjon, dvs. bedre ADL-funksjon enn skår på MMSE-NR3 skulle tilsi. Oppgavesvar som «Jeg vet ikke» og «Jeg klarer ikke» er vanlig ved depresjon. Ved denne type svar bør TL oppmuntre PAS til å gjøre nok et forsøk. Slik motiverende oppfordring bidrar tidvis til at oppgaver i større grad besvares korrekt og at «disability gap» reduseres noe. Nedsatt psykomotorisk tempo og behov for ekstra tid til utførelse er vanlig ved depresjon. Dette fanges poengmessig ikke opp på MMSE-NR3, men bør dokumenteres i journalnotat.

Eksempler på sykdommer med vekslende kognitiv funksjon

Fluktuerende oppmerksomhet er et kjernesymptom ved demens med Lewy-legemer (DLB). Fluktuasjonene kan være vanskelige å fastslå klinisk ettersom de kan vare fra sekunder til en hel dag. Dette er viktig å være klar over da fluktuerende oppmerksomhet kan gi vekslende skår på MMSE-NR3 over tid avhengig av oppmerksomhetsnivå på testtidspunktet. Det samme gjelder demens ved Parkinsons sykdom som er assosiert med en kognitiv profil som ligner på den man kan se ved DLB. Ved multipel sklerose (MS) kan det fremkomme fluktuerende kognitiv funksjon, især ved shub/attakk (episoder med økt sykdomsaktivitet). Skår på MMSE-NR3 kan da være påvirket av sykdomsaktiviteten på testtidspunktet.

KOGNISJON OG HELSEKRAV FOR FØRERKORT

Ifølge Helsedirektoratets førerkortveileder er helsekrav ikke oppfylt når kognitiv funksjon medfører trafikksikkerhetsrisiko. MMSE-NR3 kan inngå ved vurdering av om helsekrav for førerkort er oppfylt. Kognitive tester alene har ikke sikker prediksjonsverdi mht. trafikksikkerhetsrisiko. Det må derfor alltid foretas en totalvurdering. Se Helsedirektoratets førerkortveileder for nærmere informasjon: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/forererkortveileder>